

ارزشیابی شایستگی کوجی بندی:

شرح کار:

انجام مراحل قرار دادن مهار و هاف ، بستن زیرسری روی راست روها ، بستن نخ کوجی بر روی کوجی ، اتصال کوجی روی زیر سری ها ، تهیه کلاف تخت از نخ کوجی بند ، اتصال نخ کوجی بند به کوجی ، قرار دادن قطعه کمکی کوجی ، کوجی بندی تارهای زیر هاف ، گره زدن پایان نخ کوجی

استاندارد عملکرد:

قرار دادن مهار و هاف و کوجی و اتصال چله ها به کوجی و زیرسازی

شاخص‌ها:

قرار دادن مهار و هاف بین چله ها ، بستن کوجی و زیرسازی در ۹۰ دقیقه

شرایط انجام کار و ابزار و تجهیزات:

شرایط: زمان: ۹۰ دقیقه مکان: کارگاه بافت فرش مجهز به دارهای قالی بافی با ابعاد حداقل ۱۵۰ * ۱۰۰ سانتیمتر

ابزار و تجهیزات:

دفتین ، چاقو یا قلاب بافت ، سیخ پود کشی

دار قالی بافی گردان با ابعاد ۱۵۰×۱۰۰ سانتیمتر، زیر سری، کوجی ، قیچی، نخ چله، نخ کوجی بندی، نخ پود، خامه و نخ زنجیره

ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳	نمره هنرجو
۱	قرار دادن مهار و چوب هاف بین چله ها	۱	
۲	بستن نخ اتصال به کوجی و بستن کوجی به دار	۲	
۳	اتصال نخ های چله روی کوجی	۲	
۴	زیرسازی	۲	
	شایستگی های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش: - مسئولیت پذیری - درست کاری و کسب روزی حلال	۲	
	میانگین نمرات		*

* حداقل میانگین نمرات هنرجو برای قبولی و کسب شایستگی، ۲ می‌باشد.

فصل ۲

بافت گلیم ساده

واحد یادگیری^۲

شایستگی بافت گلیم ساده

مقدمه

گلیم یک‌رو و گلیم دورو تقسیم می‌کنند. در گلیم یک‌رو طرح و نقشها تنها از یک‌رو وضوح داشته و گلیم از یک طرف استفاده می‌شود. نقوش گلیم‌های دو‌رو از هر دو طرف وضوح داشته و هر دو طرف گلیم قابل استفاده است.

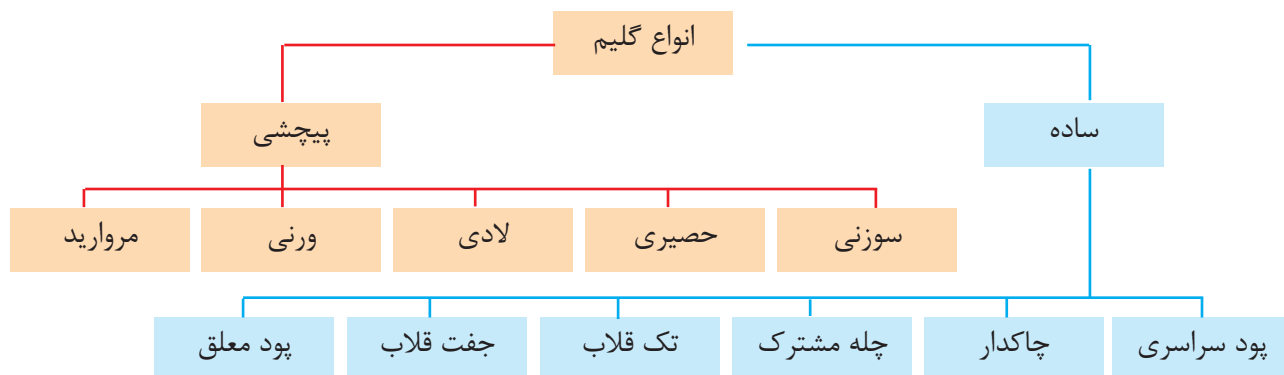
در تقسیم بندی دیگر گلیم‌ها را بر اساس شیوه بافت و شیوه پودگذاری به دو گروه تقسیم بندی می‌شوند:

۱- دسته اول پودگذاری به صورت ساده ۲- دسته دوم پودگذاری به صورت پیچشی

هر گروه دارای زیر مجموعه‌هایی است که در نمودار نشان داده شده است.

گلیم چگونه بافته می‌شود؟ آیا بافت گلیم روشهای مختلفی دارد؟ به نظر شما تفاوت گلیم‌ها در چیست؟ گلیم‌ها را بر چه اساسی می‌توان دسته بندی کرد؟

گلیم دستبافته ای است که با گذراندن رشته‌های پود از زیر و روی رشته ای تار با استفاده از دست، ابزار و وسایل گلیم بافی بافته می‌شود. تقریباً در همه مناطق ایران با بهره‌گیری از انواع روش‌ها بافته‌های متنوعی از گلیم عرضه می‌شود. گلیم‌ها از چند نظر قابل تقسیم بندی است. در یک تقسیم بندی گلیم‌ها را بر اساس شکل ظاهری و رخ آنها به دو دسته

بافت هریک از انواع گلیم دارای مراحل است:

مرحله اول: چله کشی

اولین مرحله سیه بندی، چله کشی و تنظیم کشش چله ها و قرا دادن اجزای دار از جمله مهار و هاف و کوچی بندی است. چله کشی را در فصل اول کتاب آموخته اید.

استاندارد عملکرد: پودگذاری به روش های (سراسری، چاکدار، چله مشترک، تک قلاب، جفت قلاب و پود معلق و...) ایجاد نقش در گلیم بر اساس نقشه و جداسازی از گلیم بافته شده از دار بافندگی

مرحله دوم: سربندی

یا فرش می شود. سربندی ضمن ایجاد زیبایی ظاهری، موجب افزایش استحکام دو سر بافته شده تا هنگام استفاده از گلیم یا فرش ابتدا و انتهای آنها از هم گسیخته و پاره نشود. نکته: طول (ارتفاع) سربندی متناسب با طول گلیم (بین ۲ تا ۱۰ سانتیمتر) در نظر گرفته می شود

اجزای سربندی: سربندی بطور معمول دارای دو یا سه جزء است. زنجیره، گلیمک (کرباس) و ملیله لازم به توضیح است که در مواردی می توان سربندی را تنها با زنجیره و گلیمک

بافته ی ابتدا و انتهای گلیم یا قالی را سربندی می گویند. در همه انواع گلیم پس از چله کشی و قبل از بافت بدنه اصلی گلیم، سربندی انجام می شود. سربندی انواع مختلفی دارد که در این کتاب برای هر یک از انواع گلیم، یک نوع سربندی انتخاب و آموزش داده می شود.

کاربرد سربندی: برای ثابت نگه داشتن چله ها و ایجاد نظم در ابتدا و انتهای گلیم یا قالی سربندی می کنند. همچنین باعث جفت شدن تارهای زیر و رو و صاف شدن دم یا لبه بافت گلیم

انجام داده از جزء سوم که جنبه تربیتی دارد صرف نظر کرد. نام گذاری انواع سربندی بر اساس نوع ساده بافی یا مليله صورت می گیرد. در اینجا سربندی کرباسی با توجه به دو جزء

ان یعنی زنجیره و گلیمک آموزش داده می شود (تصویر صفحه ۱۱ کتاب مراجعه شود).

نخ چله و پودهای رنگی برای سربندی | تصویر ۱-۲ ▲

الف) زنجیره

به هم بیرون می ماند.) زنجیره بافی را می توان به دو شیوه «دستی» و «با قلاب» انجام داد. طول پود دولای لازم برای یک ردیف زنجیره در هر دو شیوه برابر است. باید توجه داشت بافنده (چپ یا راست دست) زنجیره بافی را میتواند از هر دو سمت چپ یا راست انجام دهند. البته جهت زنجیره بسته به اینکه از راست آغاز شود یا از چپ متفاوت است. بافت زنجیره (توسط بافنده راست دست) به ترتیب زیر در چند گام انجام میشود:

۱- سر دولای پود کلاف را از زیر دو چله سمت راست به سمت بیرون دار عبور داده و مابقی کلاف را از میان حلقه ی تا شده نخ خارج ساخته و به اندازه ای می کشند که پود به چله متصل شود و به راحتی جابجا نشود.

پس از پایان چله کشی، قرار دادن هاف، و مهار و کوچی بندی زنجیره بافی می کنند. زنجیره بافی به برای استحکام بخشیدن به ابتدا و انتهای گلیم و همچنین منظم کردن چله ها و جفت نمودن تارهای زیر و رو در ابتدای قالی و گلیم می باشد. زنجیره بافی به دو روش انجام میگردد: زنجیره بافی متداخل (گندمی) - زنجیره بافی قایقی (جناق)

زنجیره بافی متداخل (گندمی): قبل از زنجیره بافی لازم است بافنده پود مناسب برای زنجیره را آماده کند. پود مناسب زنجیره که «دولا» است با دولا کردن یک رشته نخ از جنس و ضخامت همان نخهای چله فراهم کرده و به کلاف کوچکی تبدیل می کنند. برای هر ردیف زنجیره لازم است طول پود «دولا» حدود ۵ برابر عرض چله ها (عرض گلیم) در نظر گرفته شود. برای ساختن کلاف تخت لازم است یک سوم از طول پود حاصل را از سر آزاد آن بین دو انگشت شصت و کوچک بصورت «ضربدر» پیچیده و پس از بیرون آوردن از انگشتان دو سوم دیگر را بصورت عمودی بدور آن بپیچانده شوند. (در اینصورت سر دولای متصل

ایجاد حلقه برای زنجیره بافی | تصویر ۲-۲ ▲

۲- برای ادامه ی کار، کلاف خارج شده را از روی دو چله ی بعدی به پشت آن برده و دوباره کلاف را از میان دو لای آن بیرون آورده می کشند و تا آخرین چله این کار را تکرار می کنند. کشش خوردگی و جابه جایی چله ها در ادامه بافت می شود)

مرحله اول

مرحله دوم

مرحله سوم

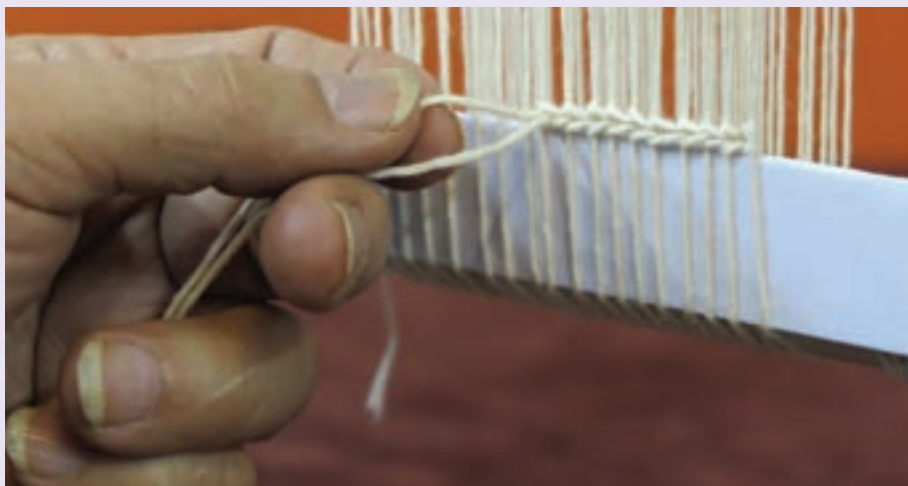
مرحله چهارم

مرحله پنجم

مرحله ششم

مرحله هفتم

مرحله هشتم

مرحله نهم

▲ مراحل زنجیره بافی | تصویر ۲-۳

۳- پس از انجام زنجیره بر آخرین دوچله سمت چپ، بقیه پود
دولا را در راستای تسمه (عرض گلیم) از بین ۶ یا ۸ چله به
داخل کار عبور میدهند.

۴- سر اضافه نخ پس از هشمین چله به سمت بافته از متن کار
خارج می شود و اضافه نخ پس از کامل شدن بافت سربندی و
کوبیدن آن قیچی می شود.

در زنجیره بافی همواره بایستی با یک دست دولای نخ را از یکدیگر باز کرده و جای نخ بالا و پایین را تا انتهای کار عوض نکنند. (در غیر اینصورت بر اثر پیچ خوردگی در بافت، زنجیره شکل نامناسب پیدا می کند و هماهنگی آن را از بین می برد. همچنین فاصله ی میان چله ها بیشتر یا کمتر می شود و بافت را نا مرتب می کند.)

توجه

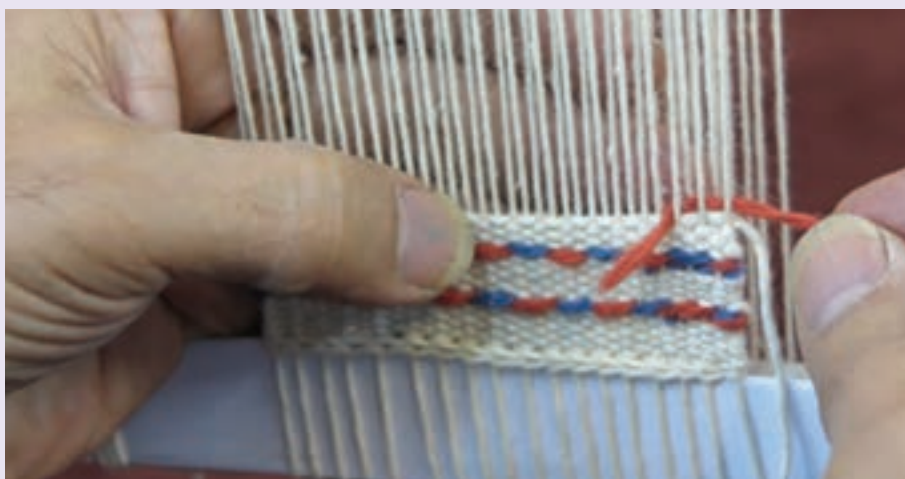
لا به لای چند تار اولیه عبور داده و به سمت خارج می‌برند. سپس آن را از دور جفت چله بعدی به عبور داده و تا آخر ادامه می‌دهند بعد از اتمام یک ردیف میتوان کار را تمام شده فرض کرد و انتهای نخ زنجیره را به راست روها متصل کرد. یا اینکه در جهت معکوس در ردیف دیگری این عمل را تکرار نمود. و در نهایت سر نخ را به راست روها بست (تصویر ۴-۲).

اهمیت و کاربرد زنجیره بافی:

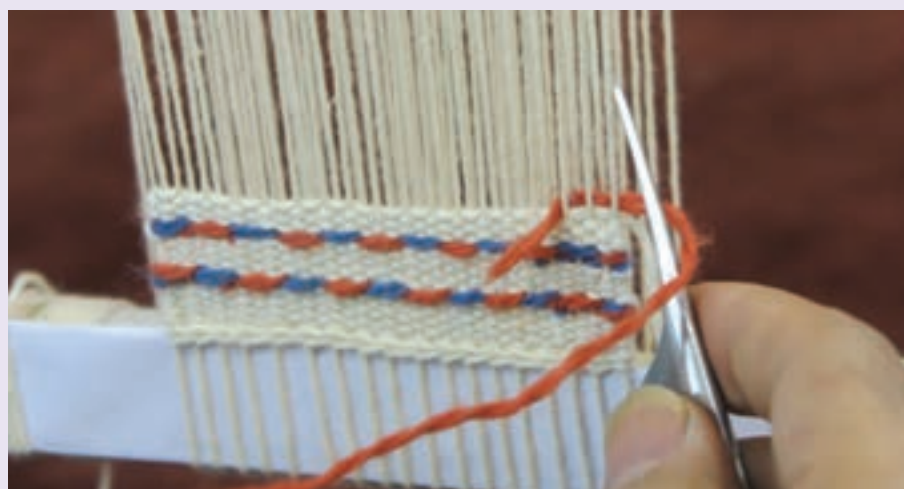
الف- فواصل تارها را برای شروع بافت گلیم حفظ و منظم می‌کند.
ب- پس از پایان بافت و جدا سازی گلیم از دار از ریزش بافت به سمت پایین جلوگیری میکند.

ج- زیبایی و جلوه مناسبی به سربندی می‌دهد.

زنجیره بافی قایقی (جناق): برای زنجیره قایقی، نخ مخصوص زنجیره را برداشته و بر جفت اول چله ها گره می‌زنند یا از

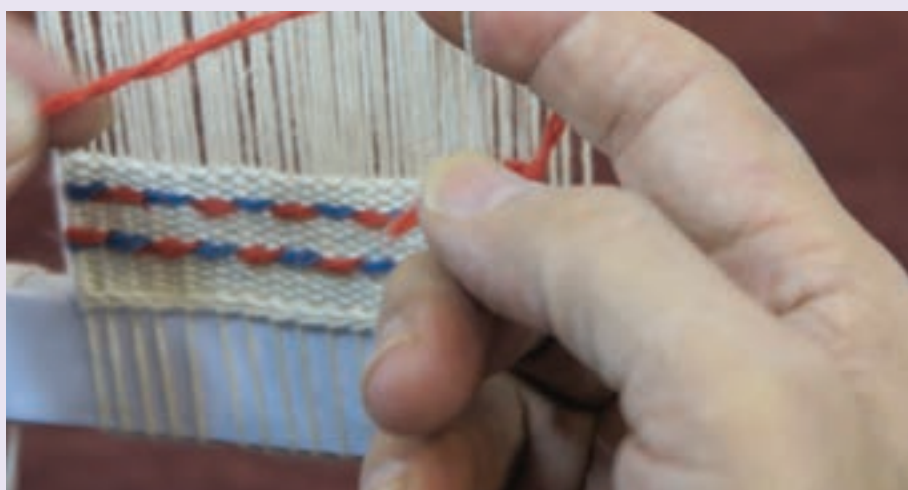
مرحله اول

مرحله دوم

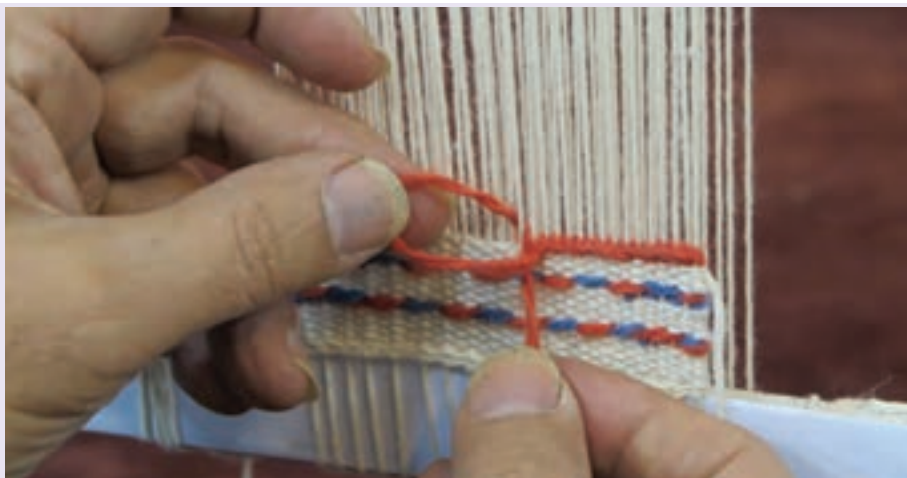
مرحله سوم

مرحله چهارم

مرحله پنجم

مرحله ششم

مرحله هفتم

مرحله هشتم

مرحله نهم

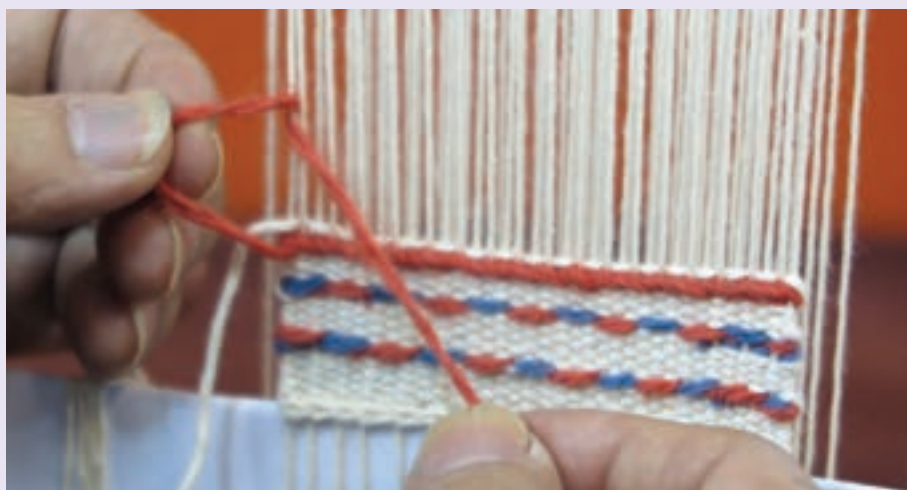
مرحله دهم

مرحله یازدهم

مرحله دوازدهم

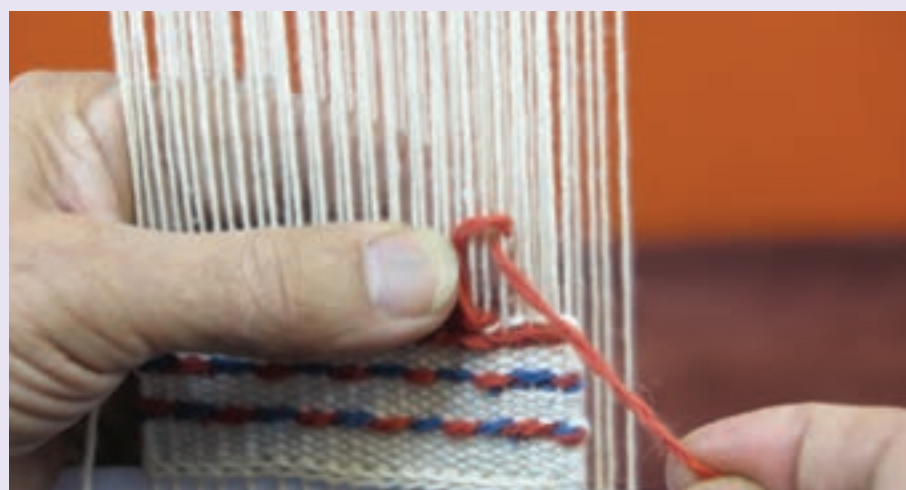
مرحله سیزدهم

مرحله چهاردهم

مرحله پانزدهم

مرحله شانزدهم

مرحله هفدهم

مرحله هیجدهم

▲ تصاویر ۲-۴ | مراحل زنجیره بافی قایقی

باید قبل از عملیات زنجیره بافی به روش قایقی طول نخ زنجیره با توجه به تعداد چله ها، مناسب انتخاب شود.

توجه

ب) ساده بافی یا گلیمک

نکته: مقدار نخ مورد استفاده برای پود به ازای هر رج، از نظر طول ۱/۵ برابر پهنای (عرض) بافت در نظر گرفته می شود. برای مثال: مقدار پود مورد نیاز برای بافت گلیمی به پهنای ۱ متر و به تعداد ۱۰ رج، در حدود ۱۵ متر خواهد بود.

۲- هاف را تا نزدیکی چوب کوچی پایین آورده تا در زیر کوچی فاصله ای بین تارهای زیر و رو ایجاد شود.

۳- با کمک یک دست و یا سیخ پود کشی، کلاف پود را از بین چله ها که زیر و رو شده عبور می دهند. بعد از عبور پود در یک رج بصورت کامل، چوب هاف دوباره بطرف بالا هدایت می شود.

۴- با دست مخالف پود را از همان قسمت (زیر و رو شده) به شکل اریب لا به لای چله ها حرکت داده و پایین می برند.

۵- سر آزاد پود را از حدود دو سانتی متر مانده به لبه ی کار از سمت راست (برای بافنده راست دست) وارد چله ها کرده و از لا به لای چله ها و هم راستا با تسمه، عبور داده و اضافه آن را از بین چله ها بیرون می آورند.

پس از بافت زنجیره، ساده بافی می کنند. در اینجا شیوه موسوم به ساده بافی، گلیمک یا کرباس آموزش داده می شود.

بافت کرباسی: نوعی بافت ساده است که بر روی دارهای کوچی دار بافته می شود. در این نوع بافته از همان نخ چله، به عنوان پود استفاده می شود. به دلیل ضخامت یکسان نخ پود و تار به آن بافت متعادل نیز گفته می شود. در سطح این نوع بافت، تار و پود و بصورت یک در میان به شکل همسان دیده می شود. گاهی برای جلوه دار نمودن این نوع بافته از نخ پشمی نیز استفاده می شود. این نوع گلیمک عموماً بعد از زنجیره بافی بر روی چله کشی با ارتفاعی در حدود ۵-۲ سانتی متر بسته به اندازه بافت و به سلیقه بافنده ایجاد می شود.

بافت کرباسی را در چند گام به ترتیب زیر انجام می دهند:

۱- در اولین گام پود مورد نیاز را به اندازه کافی از نخ چله انتخاب و بصورت کلاف کوچکی آماده می کنند. (در فصل قبل نحوه درست کردن کلاف تخت توضیح داده شده است)

مرحله دوم

مرحله اول

عبور نخ چله به صورت یک درمیان از میان تارها | تصویر ۵-۲ ▲

اگر طول پود با توجه به عرض بافته به اندازه ای محاسبه شود که تا آخر برسد و در میانه کار کم نیاید (کوتاهتر از عرض نباشد) استحکام بافت بیشتر می شود.

توجه

اگر طول نخ پود نسبت به عرض بافته در هنگام بافت کوتاه انتخاب شود گلیم چه اشکالی در نهایت به وجود می آورد؟

پرسش

گیرد. برای دفتین زنی ابتدا تیغه های سمت چپ دفتین داخل چله ها شده و بتدریج دفتین که به لبه کار نزدیک شد تیغه های میانه و راست دفتین وارد چله ها می شود .

۶- پود را نسبت به ردیف قبلی با فاصله ای حدود ۱۰ سانتی متر به تدریج پایین می آورند و آرام آرام از سمت راست و بیرون کار با حرکت نیم دور میج دست عمل دفتین زنی بصورت آرام انجام می

مرحله دوم

مرحله اول

چگونگی دفتین زدن در کرباس بافی | تصویر ۶-۲ ▲

توجه

- باید در نظر داشت که در جریان دفه زنی لازم است با انگشت دست مخالف مقداری از پود را با فاصله ای حدود ده سانتی متر نسبت به محل دفه زنی از میان چله ها بطور موقت بیرون آورده و کشش آن را با دست در هنگام دفه زنی حفظ کنند تا پود با کششی متوسط و یکسان بخوابد. در آن صورت نظم و فاصله چله ها هم حفظ می شود.

- کشش پود ها در گلیم کرباس بصورت متناسب می باشد تا موجب کشیده شدن تار ها به سمت داخل و جمع شدن عرض تار های چله شود.

فکر کنید

اگر از ابتدا ضربه های دفتین بر روی پود ها محکم باشد چه اتفاقی می افتد؟

۷- پس از خواباندن پود ، با ضربه های محکم تر دفتین ، بافت را متراکم و یکنواخت می کنند.

۸- پودگذاری به همین ترتیب در هر ردیف عکس ردیف قبلی از زیر و روی چله ها انجام می شود تا به ارتفاع مورد نظر برسد.

مرحله دوم

مرحله اول

مرحله سوم

مراحل تکمیل ساده بافی | تصویر ۶-۲ ◀

- در گلیم هایی با ابعاد بزرگ بوسیله دست و در ابعاد کوچک با سیخ یا قلاب بافندگی پودگذاری انجام می شود.

- در پود کشی از سمت راست، با دست تارهای رویی زیر کوچی به عقب فشار داده می شود تا فاصله بین چله های زیر و رو بیشتر شده، پود گذاری به راحتی انجام شود.

مرحله سوم: بافت گلیم

بافت. بیشتر گلیم های ساده بصورت دو رو است یعنی دوطرف این نوع گلیم مشابه است. البته برخی از گلیم های ساده بخاطر نوع بافت، پود گذاری و نوع نقشه بصورت یک رو بافته می شوند. نقوش گلیم های ساده به چهار صورت است:

۱- کاملاً یکدست (ابرش-دورنگی یا چند رنگی نا منظم)-۲- محرمات افقی-۳- محرمات عمودی ۴- محرمات جناقی (افقی و عمودی)

پس از سربندی بدنه اصلی گلیم را می بافند. در این فصل بافت گلیم ساده آموزش داده می شود. به نظر میرسد گلیم ساده قدمتی بیشتر از دیگر انواع داشته باشد. این گلیم با گذراندن پودهای رنگارنگ از میان تار بافته می شود. گلیم ساده یکی از انواع گلیم است که به دلیل شیوه بافتش در مقایسه با دیگر انواع به این نام شده است. گلیم ساده از متداول ترین انواع گلیم است که خود به چند شیوه بافته می شود. هر یک از انواع را با ایجاد تغییر در نوع چله کشی یا تغییر در شیوه گذراندن پود می توان

ایجاد تفاوت ظاهری در گلیم های ساده به چه دلیل است؟ کدام یک بیشتر تاثیر دارند چله ها یا پود های رنگین؟

الف) بافت گلیم ساده پود سراسری

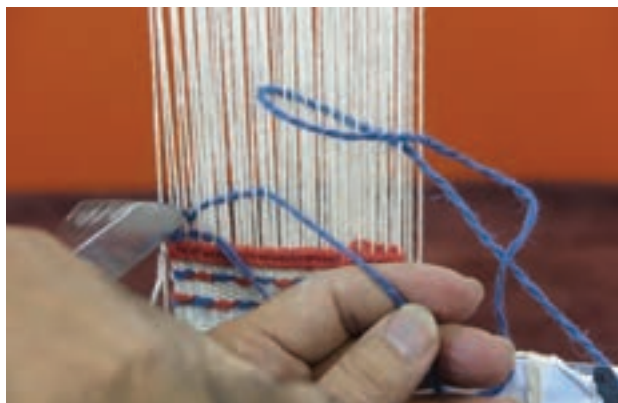
گلیم ساده پود سراسری را پس از سربندی در چند گام به ترتیب زیر می بافند:

۱. پودهای رنگی را با توجه به تعداد رنگهای مورد نظر و با ضخامت و مقدار لازم انتخاب و به کلافهای کوچک تخت تبدیل می کنند.

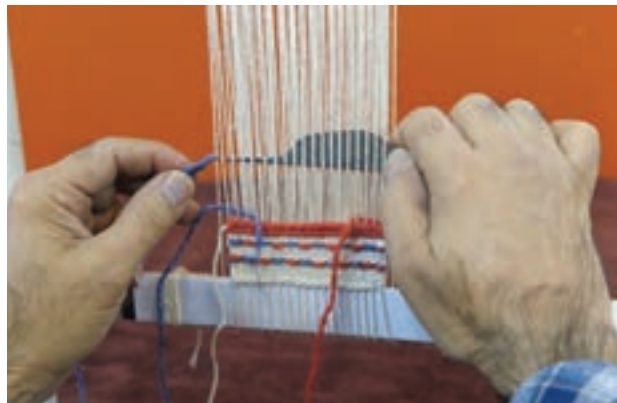
۲. از یک سمت پود را از زیر و روی چله ها (به غیر از چله های شیرازه) بسمت دیگر گذرانده و به دقت با دفه آن را تا رسیدن به سربندی می کوبند.

گلیم پود سراسری شیوه بافت آسان تری نسبت به دیگر انواع دارد.

این نوع گلیم، گام به گام به همان شیوه کرباسی بافته می شود. با این تفاوت که در گلیم کرباسی برای پود عموماً از نخ چله استفاده می شود در حالی که در این روش از خامه های رنگی کمک گرفته می شود.

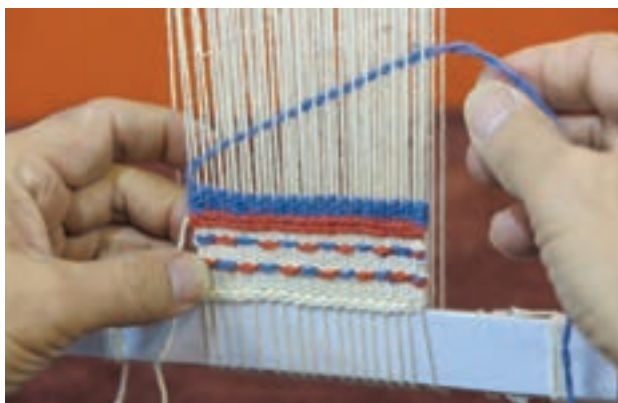

مرحله دوم

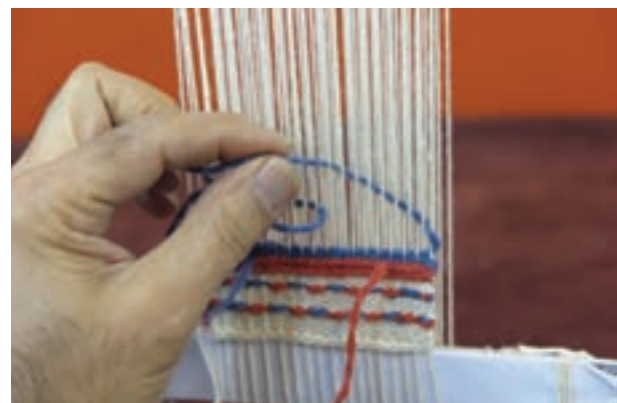

مرحله اول

مراحل ابتدایی پودگذاری گلیم ساده | تصویر ۷-۲ ▲

مرحله چهارم

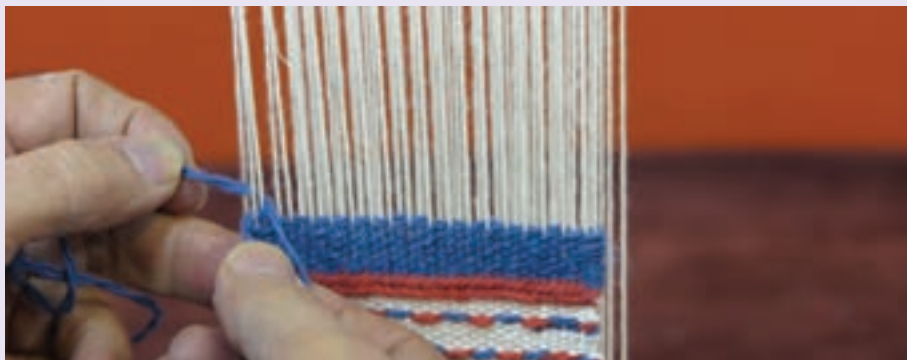

مرحله سوم

مراحل پودگذاری گلیم ساده | تصویر ۸-۲ ▲

۴. رفت و برگشت پودها را بصورت سراسری در یک یا چند رج با توجه به نقشه، دغه زنی و شیرازه پیچی را به ازای هر رج تا پایان بافت ادامه می دهند.

۳. سر آزاد پود را از دو طرف بدور چله های شیرازه پیچانده و دوباره پود را از لابلای چله ها و با عوض کردن چله زیر و رو ، باز گردانده و دغه می زنند (شیرازه بافی ساده).

مرحله اول

مرحله دوم

مرحله سوم

▲ مراحل شیرازه پیچی | تصویر ۹-۲

در این نوع گلیم بیشتر نقوش را ه - راه رنگی افقی بافته می شود. تنوع رنگ نقوش را ه - راه بستگی به تغییر رنگ پود در بین رجها است . در طول یک رج یا چند رج از ابتدا تا انتهای گلیم معمولاً از پود یک رنگ استفاده می شود. اگر در میانه رجها بطور اتفاقی رنگ پود را عوض کنند، در این صورت نقوش را ه - راه در هم و به اصطلاح ابرش ایجاد می شود.

توجه

یک نمونه گلیم ساده راه راه (پودگذاری به روش سراسرس) | تصویر ۲-۱۰ ▲

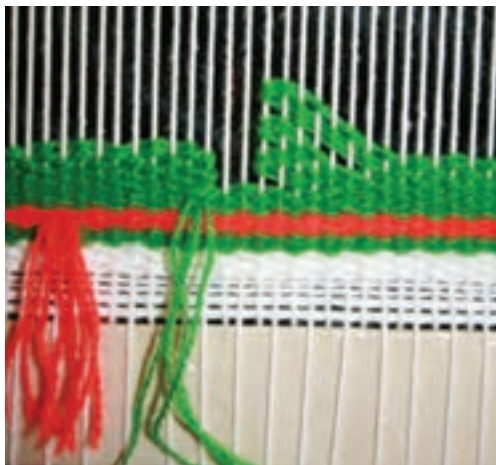
یک نمونه گلیم ساده قدیمی (پود سراسری) | تصویر ۲-۱۱ ▲

ب) بافت گلیم ساده چاکدار

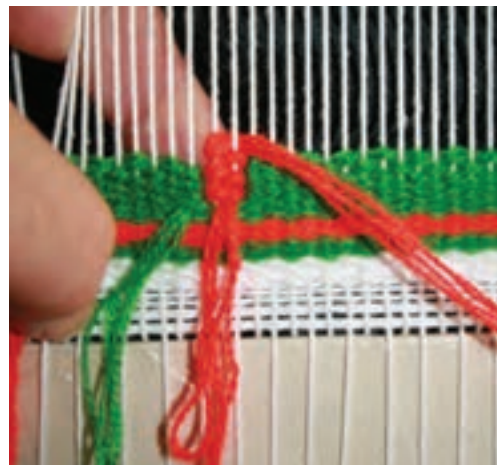
رجی که نقوش را باید از آنجا آغاز شود، به شیوه پود سراسری، ساده بافی کرده و شیرازه پیچی را هم از اولین رج آغاز می کنند. ۳. در اولین رج ایجاد نقش، پود رنگی هر نقش را مطابق با نقشه تا مرز تغییر رنگ از زیر و روی چله ها با رفت و برگشت گذرانده، ضمن تنظیم کشش یکسان پود دقه زنی می کنند. از آنجا که در مرز تغییر رنگ هیچ پودی عبور نمی کند، شکافی در راستای چله ها شکل می گیرد.

بافت گلیم ساده چاک دار هم چندان پیچیده نیست. در این شیوه در محل خطوط مرزی عمودی و هم راستا با چله ها، شکاف (چاک) ایجاد می شود. بافت گلیم ساده چاک دار را پس از سربندی در چند گام به ترتیب زیر انجام می دهند:

۱. پودهای رنگی را به ضخامت، تعداد رنگ و مقدار لازم مطابق با نقشه انتخاب و هر پود رنگی را بصورت کلافهای کوچک تخت آماده می کنند.
۲. در صورت لزوم مطابق با نقشه چند رج اولیه را تا رسیدن به

مرحله اول

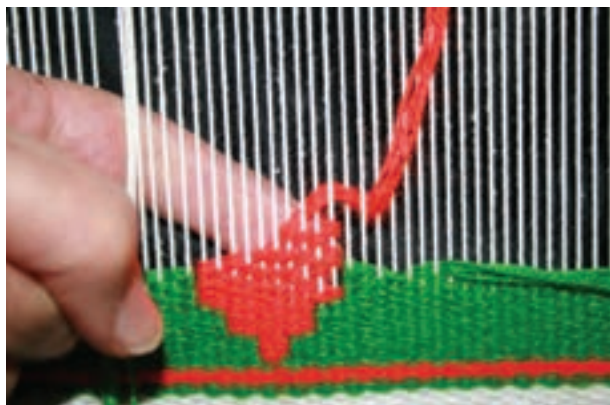
مرحله دوم

مرحله سوم

مراحل بافت دو رنگ کنار یکدیگر در گلیم چاک دار | تصویر ۱۲-۲ ▲

۴. گذراندن پود، تنظیم کشش و دفه زنی و شیراز پیچی را تا پایان هر نقش و تغییر پود رنگی ادامه می دهند و در صورت اتمام پود یا نقش، سر آزاد پود را حدود دوسانتیمتر به زیر همان رج و لابلای پودها برگردانده و پس از دفه زنی محو می کنند.

مرحله اول

مرحله دوم

مرحله سوم

مراحل بافت و تکمیل نقشه گلیم ساده به روش چاک دار | تصویر ۱۳-۲ ▲

- باید توجه نمود که خط عمودی و صاف نقوش که در جریان بافت به شکاف (چاک) تبدیل می شود نباید بیش از ۱ سانتی متر باشد چرا که گلیم را سست کرده و زود پاره می شود. بنابراین در این شیوه نقوش دارای خطوط عمودی صاف و بلند را نمی توان بافت در حالی که بافتن نقوش دارای خطوط بلند افقی بسیار آسان و متداول است.

- در این نوع گلیم بیشتر نقوش هندسی دارای خطوط افقی، اریب و عمودی دندانهای و پلکانی بافته می شوند. نقوش مثلثی، لوزی، شش ضلعی و هشت ضلعی از این جمله اند.

توجه

- گاه در بافت برخی گلیم ها ی چاک ها در خطوط عمودی یا در راستای چله ها یک نقش کوچک ایجاد میشود. در اینصورت، بافنده می بایست مرحله به مرحله قسمت های فضای کوتاه را ببافد که در اصطلاح به آن ها « فضای کند » گفته می شود.
- در بافت های بسیار ظریف که چاک های کوتاه ایجاد می شود، اصطلاح چاک نامرئی مرسوم است.
- از مزایای بافت چاک دار دو رو بودن گلیم است. بدین معنی که نقوش هر دو روی گلیم مشابه اند.
- برخی ویژگی های بافت های چاک دار:
- ۱- هر ردیف افقی نقشه معادل یک رج بافت می باشد.
 - ۲- هر ردیف عمودی نقشه شامل یک جفت چله (چله زیر و رو می باشد.
 - ۳- در هر رج از بافت که معادل یک ردیف افقی نقشه است تعداد رفت و برگشت پودها زوج می باشد. با توجه به ریز و درشت بافت بودن گلیم معمولا ۴ تا ۶ ردیف رفت و برگشتی تشکیل یک رج بافت می دهد.
- ۴- همه نقوشی که با این روش بافته می شوند هندسی هستند.
- ۵- در روش بافت چاک دار نقوشی که از عرض زیاد شروع می شوند و در همان عرض کم می شود را می توان به صورت کامل بافت و بعد زمینه را تکمیل کرد.
- ۶- در روش بافت چاک دار نقوشی که از عرض کم شروع می شوند و به تدریج عرض آنها زیاد می شود ابتدا باید زمینه را بافت سپس اقدام به بافت نقوش کرد.
- ۷- برای بافت این روش از پودهایی با طول بلند استفاده می شود تا عمل اضافه کردن نخ کمتر باشد که در آخر اضافات خامه ها با قیچی بریده می شود.
- ۸- در بافت گلیم های چاک دار در قسمت های طولی بین دو رنگ متفاوت شکاف و یا چاک هایی ایجاد می شود که این جزء خصوصیات این بافت محسوب می شود.
- ۹- گلیم هایی که با این روش (چاک دار- پله ای- گل به گل) بافته می شود، دو روی آن ها یکسان و هر دو رو قابل استفاده است.

پاگر طول چاک ها زیاد باشد چه راهکار هایی برای آن دارید؟

پرسش

بخشی از یک گلیم چاک دار | تصویر ۱۴-۲ ▲

بخشی از یک گلیم چاک دار ظریف | تصویر ۱۵-۲ ▲

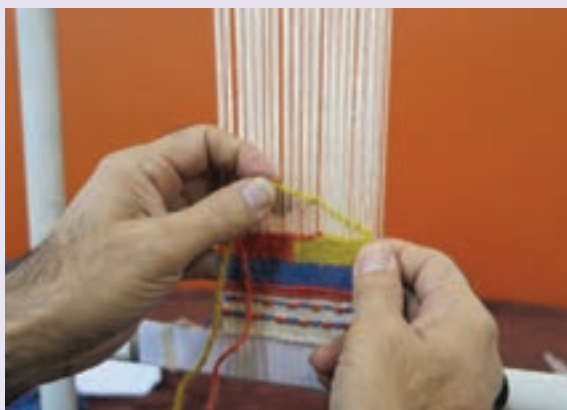
پ) بافت گلیم ساده چله مشترک

مرز عمودی بین نقش ها می شود که اصطلاحاً به این درگیری پودها و رنگین شدن مرز نقوش، فلفل نمکی، دم چلچله ای و اسپورت نیز می گویند. بخاطر درگیری پودها در این شیوه، گلیم از لحاظ ساختاری دارای انسجام و تراکم بیشتری نسبت به بافت چاک دار است. شکل ظاهری دو روی این نوع گلیم یکسان می باشد و هر دورو قابل استفاده است.

بافت گلیم چله مشترک همانند بافت چاک دارد در چند گام انجام می شود. با این تفاوت که در این روش پودهای غیر هم رنگ در مرز جدایی دو نقش هنگام بافت به دور یک تار یا چله پیچیده می شوند. از این جهت در سطح بافت چاک و شکافی بین سطوح رنگی دیده نمی شود. پیچش دو پود با رنگ های مختلف دور یک چله برآمدگی کوچکی در محل چله مشترک بر سطح بافت یا گلیم ایجاد می کند. البته محل پیچش دو پود به دور یک چله باعث ایجاد تیرگی در

مرحله دوم

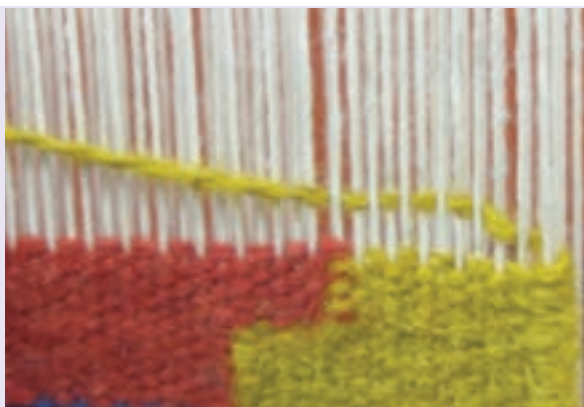
مرحله اول

مرحله چهارم

مرحله سوم

مرحله ششم

مرحله پنجم

مرحله هشتم

مرحله هفتم

▲ مراحل پودگذاری چله مشترک | تصویر ۱۶-۲

بافت گلیم چله مشترک از نظر روند بافت با گلیم چاک دار چه تفاوتی دارد ؟ آیا بافت نقوش گل به گل است یا خیر؟
با هم گروهی های خود در این مورد مشورت کرده و پاسخ را نوشته و به هنرآموز خود تحویل دهید.

فکر کنید

د) بافت گلیم ساده تک قلاب

به عبارت دیگر در این روش پودها بین دو چله با یکدیگر قلاب می شود و مرز دو رنگ توسط پودها متصل می شود. بخاطر همین حالت رفت و برگشت پودها بین دو چله ای که پودها به هم قلاب شده اند، برآمدگی چندانی مشخص نیست. ظرافت در بافت و نقوش در این روش از چله مشترک بیشتر می باشد.

آیا می توانید روش بافت گلیم را حدس بزنید؟ به نظر شما این شیوه بافت از لحاظ ساختاری با گلیم تک قلاب چله مشترک چه شباهت و چه تفاوت هایی دارد؟ آیا این دسته از گلیم ها بصورت یک رو قابل استفاده هستند یا از دو طرف آنها می توان استفاده کرد؟ بافت این گلیم هم مانند بافت چله مشترک است با این تفاوت که درگیری دو پود رنگی در مرز عمودی نقوش یا مرز نقوش و زمینه در موقع بافت بدون دخالت تار مشترک اتفاق می افتد.

بافت این روش همانند چله مشترک به صورت رج به رج می باشد.

توجه

- پودهای مورد استفاده باید دولا تاب، کم تاب باشد.
- ضخامت پودهای رنگی نقش اندازی حدود ۳-۲ برابر ضخیم تر از چله می باشد.
- مقدار پودهای رنگی باید متناسب با نقشه و ابعاد گلیم محاسبه می شود.
۲- حدود ۱-۲ جفت چله در ابتدا و انتهای چله کشی به شیرازه اختصاص داده می شود.

بافت گلیم تک قلاب در چند گام پس از سر بندی به ترتیب زیر انجام میشود:
۱- قبل از بافت لازم است بافنده پود مناسب انتخاب و برای اجرای بافت بصورت کلاف کوچک تخت آماده نماید. در انتخاب و آماده کردن پود لازم است به نکات زیر توجه شود:
- برای ایجاد نقش از پود دولا تاب به صورت یک رشته پیوسته استفاده می شود

برای تقسیم بندی فضای حاشیه و زمینه اصولاً تناسب ۳ به ۱ رعایت می شود (نسبت به پهنای کامل چله کشی ۱ قسمت به مجموع حاشیه های سمت راست و چپ اختصاص پیدا می کند و در قسمت باقی مانده برای نقش اندازی زمینه یا متن گلیم می باشد)

توجه

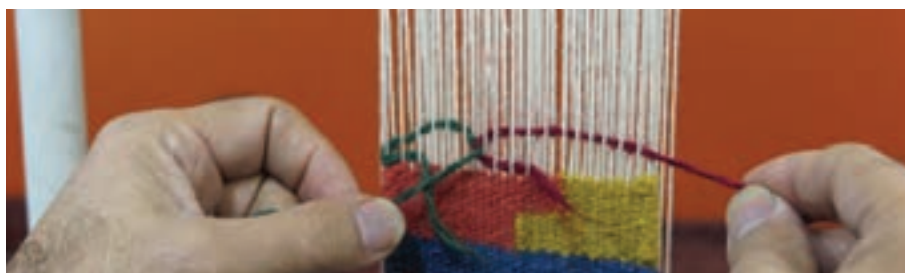
۴- شیرازه پیچی بر اساس تعداد چله های مشخص شده انجام می گیرد. (در سمت راست و چپ پود یا خامه شیرازه بصورت ساده و موازی به حالت دورانی به دور چله ها پیچیده می شود).
۵- پس از اجرای شیرازه ها اقدام به پودگذاری حاشیه متن و یا

۳- دو عدد پود رنگی متناسب با رنگ زمینه یا ساده بافی کناره های گلیم برای شیرازه ها انتخاب نموده و آنها را به شکل کلاف فیتیله ای کوچک درآورده می شود. (نخ های شیرازه به صورت دولا می باشد)

زمینه می شود. (جهت پودگذاری بر اساس راست دست و چپ دست بودن افراد می تواند متفاوت باشد. ۶- نحوه پودگذاری در این روش همانند پودگذاری گلیم ساده و سربندی کرباس می باشد.

مرحله اول

مرحله دوم

مراحل درگیر ساختن سر پودهای رنگی ابتدای بافت و تک قلاب کردن آنها با یکدیگر | تصویر ۱۷-۲ ▲

۷- اتصال پودهای رنگین با هم که بصورت نا پیوسته هستند به شکل حلقه ای و بین دو چله (مرز تغییر رنگ) انجام می شود (تصویر ۱۸-۲).

مرحله سوم

مرحله چهارم

مرحله پنجم

مرحله ششم

مرحله هفتم

مرحله هشتم

مراحل پودگذاری تک قلاب | تصویر ۱۸-۲ ▲

برای ایجاد حلقه پود های رنگین بین نخ های چله ، پودگذاری بصورت رفت و برگشتی انجام می گیرد.

توجه

ث) بافت گلیم ساده جفت قلاب

۲- ابتدا چند رج تا مرز ایجاد نقوش، ساده بافی می کنند و بافت شیرازه نیز در هر رج انجام می شود.
۳- رج اول از مرز ایجاد نقس را به شیوه پود سراسری از سمت راست و چپ با پود رنگی مطابق با نقشه شروع کرده، تا مرز تغییر رنگ، کار پودگذاری را ادامه می دهند و سر نخ را در همان مرز بسمت بافنده رها می کنند.

یکی دیگر از روش های بافت گلیم ساده، روش جفت قلاب است که پس از سر بندی اولیه در گام های مختلفی به ترتیب زیر بافته می شود:
۱- پودهای رنگی با ضخامت لازم و متناسب با نقشه مورد نظر را انتخاب و هر پود رنگی را به چند کلاف کوچک تخت تبدیل می کنند.

شکل قرارگیری پودها برای شروع بافت جفت قلاب | تصویر ۱۹-۲ ▲

بر می گردد. یعنی با یک رفت و برگشت در محل اتصال، دو پود از زیر و روی یکدیگر عبور می کنند و تشکیل قلاب میدهد.

۴- اگر نخ سمت راست از زیر چله بیرون آمده باشد پس از عبور از روی پود رنگی مقابل، به همان شکل به راه خود ادامه داده و

مرحله اول

مرحله دوم

مرحله سوم

مراحل بافت و ایجاد قلاب اولیه پودها | تصویر ۲۰-۲ ▲

۵- پودگذاری نخ سمت چپ نیز مانند نخ سمت راست انجام می شود و نقشه را به همین شکل تا انتها می بافند. از ویژگی های مهم این روش پود گذاری این است که در هنگام بافت پشت کار رو به روی بافنده قرار دارد.

مرحله اول

مرحله دوم

مرحله سوم

ادامه مراحل پودگذاری جفت قلاب | تصویر ۲۱-۲ ▲

همزمان با پودگذاری به روش جفت قلاب شیرازه پیچی ادامه یافته پس از هر رفت و برگشت و ایجاد دو قلاب در محل تغییر رنگ ها دفتین زدن انجام می شود.

توجه

۶- پس از بافت آخرین رج، سربندی پایانی مانند ابتدای گلیم ۷- در آخرین گام گلیم را از دار جدا می سازند. انجام می شود.

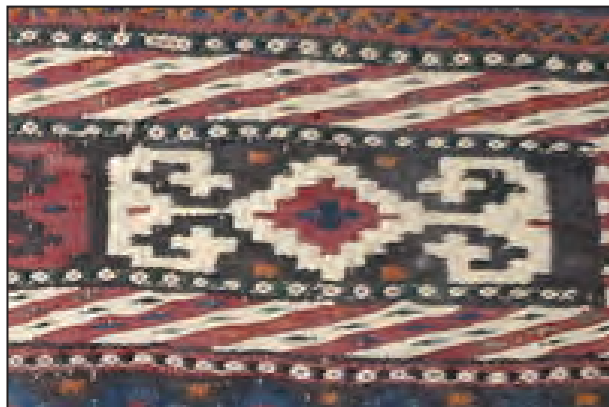
این دو مرحله (۶ و ۷) در بافت تمام گلیم ها رعایت می شود. همچنین در بافت انواع قالی نیز این کارها را برای پایان بافت انجام می دهند.

یادآوری

پشت گلیم

روی گلیم

پشت و روی یک گلیم بافته شده به روش جفت قلاب | تصویر ۲۲-۲ ▲

چه تفاوت دیگری به غیر از روش پودگذاری بین جفت قلاب و روش های دیگر پودگذاری در گلیم ساده وجود دارد؟

بحث گروهی

در بازار فرش فروشان پودگذاری به روش جفت قلاب به پشت گره شهرت دارد.

توجه

ج) بافت گلیم ساده به روش پود معلق

روش دیگر پودگذاری در گلیم ساده، پود معلق نام دارد. گلیم های ساده ای که به این روش بافته می شوند یک رو هستند.

با گروه خود به بازار فرش فروشان یا کارگاه گلیم بافان مراجعه کرده و در مورد نام های مختلف پود معلق پرسش و جو کنید.

کار گروهی

می شود.
۲- آغاز بافت، مانند همه گلیم ها تا مرز ایجاد نقوش کمی چند رج ساده بافی کرده، شیرازه پیچی را در هر رج انجام می دهند.

برای بافت این نوع گلیم پس از سر بندی اولیه گام های زیر به ترتیب انجام می شود:
۱- پودهای رنگی متناسب با ضخامت چله ها و نقشه مورد نظر آماده و از هر پود رنگی کلافهای کوچک تخت تهیه می شود.

مرحله اول

مرحله دوم

مرحله سوم

مراحل اولیه بافت گلیم پود معلق | تصویر ۲۳-۲ ▲

چله ها به شکل زیر و رو به صورت سراسری عبور می دهند. این کار در مورد همه پودهای رنگی ایجاد کننده هر نقش در هر رج تکرار می شود.

۴- پس از بافت هر رنگ یکبار دفتین زده می شود و شیرازه پیچی هر رج را هم زمان انجام می دهند.

۳- در رج های ایجاد نقش، پود رنگی مطابق با رنگ آن در نقشه بصورت سراسری از زیر و روی چله ها تا پایان هر نقش گذرانده می شود از پشت چله های پذیرنده رنگ و نقش دیگر تا نقش بعدی به همان رنگ، بصورت معلق عبور می دهند. پود ذکر شده را در جای مورد نیاز برای ایجاد نقش دیگر به همان رنگ از بین

مرحله دوم

مرحله اول

مرحله چهارم

مرحله سوم

مراحل پودگذاری به روش معلق یا عبوری و پشت آن | تصویر ۲۴-۲ ▲

پس از عبور هر رنگ در یک ردیف وقتی نخ به لبه های بافت می رسد چه باید کرد؟

پرسش

ب: نقش ها ردیفی و تکرار شونده هستند.
پ: نقش ها به شکل های ظریف متنوع و هندسی و گاهی غیر هندسی نیز مشاهده می شوند.

از ویژگی های مهم پود گذاری به روش پود معلق می توان به موارد زیر اشاره کرد:
الف: حداکثر از ۲ الی ۳ رنگ برای نقش اندازی استفاده می شود.

چرا در پودگذاری به روش پود معلق محدودیت رنگ در هر ردیف وجود دارد؟

روی چننه

پشت چننه

پشت و روی یک چننه گلیمی به روش پود عبوری یا معلق | تصویر ۲۵-۲ ▲

- چنانچه در روش پود گذاری معلق نقشه دارای نقش های با فاصله زیاد از یکدیگر باشد، معمولاً نخ های رنگی را در همان ناحیه به شکل معلق می بافند.
- پس از بافت مقداری از گلیم ساده (به هر یک از روش های پودگذاری آموزش داده شده) برای تسلط بیشتر بافنده بر روی دار بافته را پایین کشی می کنند.

۶- سربندی پایانی مانند ابتدای بافت گلیم انجام می شود.

پایین کشی بافت روی دار

قسمت بافته شده را به طرف پایین دار و به پشت می چرخانند تا محل بافت یا به اصطلاح دم کار در دسترس بافنده قرار گیرد.

پس از آنکه مقداری از گلیم بافته شده ممکن است بافنده تسلط کافی برای ادامه بافت گلیم نداشته باشد برای رفع این مشکل، بافت را روی دار به اصطلاح پایین کشی می کنند. در این موقع

انجام ندادن به موقع پایین کشی بر روی دار به غیر از تسلط کم بافنده بر روی بافت چه عوارض جانبی می تواند برای بافنده بوجود آورد؟
با هم گروهی های خود مشورت کرده و پاسخ صحیح را بر روی برگه ای بنویسید و در کلاس مطرح کنید.

پرباش

- کشیده می شود.
- ۴- بصورت عرضی بر روی چله ها در چند قسمت چسب پهن نواری زده می شود. (برای جلوگیری از جا به جایی و بهم ریختگی چله ها در زمان پایین کشی)
- ۵- گره های ابتدای نخ چله را که بر روی زیر دار در سمت راست و چپ زده شده بود، باز می شود.
- ۶- چله های پاره شده احتمالی که بر روی دار وصل شده اند از روی دار باز می شوند.

- پایین کشی بافته بر روی دار، در چند گام به ترتیب زیر انجام می شود:
- ۱- روی دار و چله ها را بررسی کرده تا هیچ شی اضافی بر روی دار نباشد.
- ۲- بر روی دار (زیر دار و سر دار) چهار گوشه گلیم یا بافته و چله کشی علامت گذاری می شود.
- ۳- با ماژیک یک خط کاملاً صاف و افقی با کمک خط کش و گونیا با فاصله ۱۰ سانتی متری از لبه بافت روی چله ها

مرحله اول

مرحله دوم

مراحل بریدن نخ های چله و اتصال تسمه به دار | تصویر ۲۶-۲ ▲

نمودن چله ها و گلیم بافته شده بر روی دار ۲ الی ۳ بار به ترتیب و به صورت تناوبی پیچ ها شل می شود.

۷- پیچ های بالای سر دار از دو طرف بتدریج و یک در میان و آرام، شل می شوند.
(یکبار پیچ سمت راست و یکبار پیچ سمت چپ) برای شل

مرحله سوم

مراحل شل کردن پیچ های سر دار | تصویر ۲۷-۲ ▲

مرحله چهارم

۸- پس از شل شدن کامل چله ها تسمه یا مهار از داخل چله ها به آرامی خارج می شود.
۹- یک کف دست بر روی قسمت جلوی بافته و کف دست دیگر پشت بافته قرار گرفته و به آرامی پایین کشیده می شود.(برای

۱۰- بافته از دو طرف با دو دست کشیده می شود تا سطح بافته شده بدون موج و کاملاً صاف باشد.

مرحله پنجم

مرحله ششم

مراحل چگونگی پایین کشیدن گلیم از روی دار | تصویر ۲۸-۲ ▲

- ۱۱- پس از اطمینان کامل یافتن از تراز بودن دم کار در پایین دار به شکل اولیه (که با ماژیک ترسیم شده بود) سفت کردن چله ها آغاز می شود.
- ۱۲- سفت نمودن چله ها به صورت آرام و به شکل ترتیبی انجام می شود.

فکر کنید

اگر پایین کشی چله ها بصورت منطقه ای (قسمت به قسمت) انجام گیرد به صورت احتمالی چله ها و قسمت بافته شده با چه مشکلی مواجه خواهد بود؟ نتیجه را بر روی کاغذی یادداشت نموده و به هنرآموز خود تحویل دهید.

▲ تصویر ۲۹-۲ | سفت کردن مجدد پیچ های سر دار

- ۱۳- کنترل نهایی چله ها را پس از سفت کردنشان برای جلوگیری از بهم ریختگی آنها (به ویژه در بالای دار) انجام می دهند.

▲ تصویر ۳۰-۲ | قراردادن دوباره هاف در محل خود

- ۱۴- چوب هاف که در موقع پایین کشی پایین آمده دوباره به سمت بالا برده و در جای خود قرار داده می شود.
- پس از بررسی کامل بافته و چله ها و اطمینان از قرارگیری صحیح چله ها در جای خود بافت را ادامه می دهند.

▲ گلیم پایین گشیده شده روی دار | تصویر ۳۱-۲

پایین کشی با توجه به طول کار امکان دارد در یک یا چند مرحله انجام شود.

توجه

ایمنی و بهداشت

- ۱- شل کردن چله ها در حدی باید باشد که چله ها بهم نریزند و در ضمن به راحتی امکان چرخش بافته به پشت دار را فراهم کند.
- ۲- برای پایین کشی فشارهای کف دست در دو طرف بافته باید یکسان باشد تا از کج شدن لبه کار جلوگیری بعمل آید.

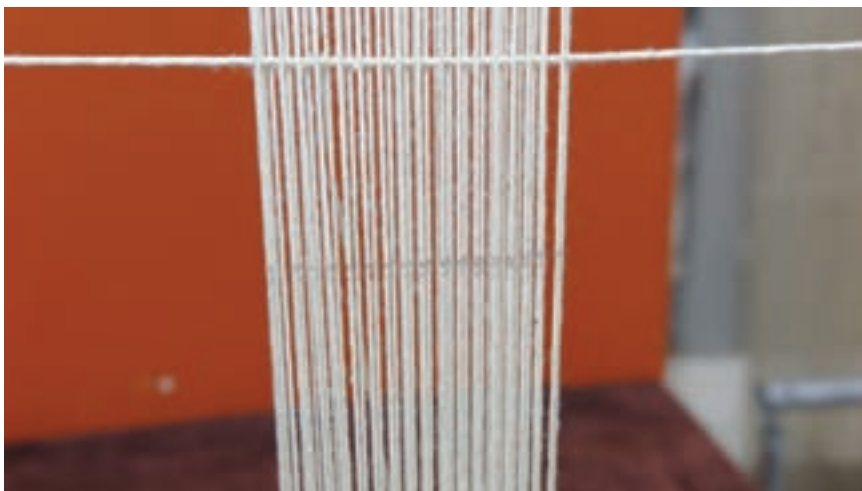
برش چله ها و جداسازی گلیم از روی دار

۳- پیچ های سر دار را شل کرده و چله ها را شل می کنند.
 ۴- نخ هایی که تسمه را به زیر دار متصل کرده اند بریده همچنین نخ های ابتدا و انتهای چله را که به زیر دار گره خورده بود، می برند.
 ۵- با خط کش و مداد بر روی چله ها نقاطی را که قرار است چله بریده شود، معلوم کرده، خط صاف افقی از ابتدا تا انتهای کار می کشند. اندازه ای که برای ریشه گلیم در نظر گرفته می شود اغلب از ۲۰-۱۵ سانتی متر است (نه خیلی کوتاه و نه خیلی بلند)

پس از پایان بافت گلیم، انتهای بافته همانند ابتدای آن عملیات سربندی که شامل زنجیره-ملیله و کرباس بافی می باشد انجام می گیرد و در نهایت انتهای نخ پود بر روی چله ها بسته می شود. بعد از اتمام این مراحل چله ها را از روی دار قیچی کرده و بافته را از روی دار به پایین منتقل می کنند.
 این مرحله در چند گام به شرح زیر انجام می شود:
 ۱- هاف را از بین چله ها خارج می کنند.
 ۲- نخ کوچی بند را بریده و کوچی باز می شود.

مرحله اول

مرحله دوم

مراحل خط کشی و علامت گذاری برای برش تارها | تصویر ۳۲-۲ ▲

۶- برش چله ها که اغلب به دو صورت انجام می شود:

الف) دارهایی که قابلیت شل کردن چله را ندارند (مانند دار زمینی): در این شیوه کل تارها را به سه قسمت تقسیم می کنند (ابتدا، وسط و انتها). بین هر قسمت را با قیچی برش می زنند (یک برش از سمت راست و یک برش از سمت چپ و تمامی این مراحل بصورت تکه تکه انجام می شود). سپس به ترتیب سمت راست، سمت چپ و در آخر وسط را برش می زنند

و گلیم را از دار جدا می کنند.

ب) دارهایی که قابلیت شل کردن چله را توسط پیچ بالایی دار دارند: در این شیوه پس از شل کردن چله ها (در حد متوسط) که چله ها نه زیاد سفت و نه زیاد شل باشند، با قیچی از یک سمت (چه راست چه چپ) از روی خط کشیده شده چله ها را به صورت متناوب و تکه تکه در کل عرض بریده و بافته را از روی دار جدا می شود (تصویر ۲۲-۲۳).

پرسش

جدا کردن گلیم از روی دار به روش اول چه محاسنی دارد؟

مرحله سوم

مرحله چهارم

مرحله پنجم

مرحله ششم

مرحله هفتم

مرحله هشتم

مرحله نهم

مراحل برش تارها و جداسازی گلیم از دار | تصویر ۳۳-۲ ▲

در برخی مناطق بافته را کامل از روی دار جدا نمی کنند بلکه از سمت راست چله ها را ۲ تا ۲ تا بریده و آن را به حالت پود گذاری وارد چله های باقی مانده می کنند. (چله هایی که که هنوز از دار جدا نشده اند) این کار را تا پایان انجام داده با رعایت این نکته که کار از هر دو طرف آغاز و در وسط کار پایان می یابد در نهایت کار دارای ریشه نیست بلکه بافت مشابه گلیم در بالای کار شکل می گیرد.

توجه

- در هنگام استفاده از قیچی باید از انگشتان دست خود مراقب کرد.
- در هنگام بریدن کار باید مراقب بود تا به کار نیز آسیب نرسد.

ایمنی و بهداشت

- ۷ - سمت پایین کار را نیز پس از جدا کردن از دار ، متناسب با ریشه بالا کوتاه می کنیم .
- ۸- برای جلوگیری از ریزش بافت و حافظت از گره ها در ابتدا و انتهای گلیم، چله ها را حدودا هر ۵ سانتی متر دو تا دوتا با هم گره می زنند.

یک اندازه کردن ریشه های بالا و پایین گلیم | تصویر ۲-۳۴ ▲

در برخی مناطق پس از برش چله ها و پایین آوردن بافته ابتدا و انتهای ریشه ها را گره نخودی می زنند و یا بصورت گیس بافت می بافند.

توجه

